

אִירָב

LIBER IOB.

Huius historie Job, meminit Ezechiel, cap. 14. 14, his verbis, Et si fuerint tres viri illi in medio eius, Noah, Daniel, & Job, ipsi iustitia sua liberabunt animam suam, dicit Dominus Iehouda. Item in Job, cap. 5. 11, Tolerantiam Job auditis. Hoc ideo diximus ne quis cum veteribus Hebreis dicat Job nunquam fuisse qui à recentioribus Hebreis, & illis qui dem de suis reprobantur.

VETVS NOVA EX HEBRAEO TRALATIO.

CAPUT PRIMVM.

Sequitur
de.

Liberatio
epoche.

mag.

mag.

<p>1. LAEVAT in terra WWV. 2. Job nomen eius: eratque vir ille perfectus & rectus, ac timens Deum, recedensque à mala.</p> <p>3. Nati sunt ei enim et sepundum filii & tres filiae.</p> <p>4. Et erat possidens eam opes milia eunorum & tria milia melegum, prangasque quatuor milia bouium & quingentos rectangulam milia amictu- rumque vir ille magnus inter omnes Orientales.</p> <p>5. Et ibat filius eius & faciebat comitatum per domos orientales in diebus dominis testem vocabat umbras fortis sue, vocabatque & liberauit cum eis.</p>	<p>1. לְאֵבֶת בַּמִּזְרָחַ צָדֵק אִירָב 2. אִירָב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֹהִים וְכֵר 3. מִצְרָיִם בְּנֵי קָרְבָּה כְּנָס וְצָלָם 4. אַיִלְלָה סְקִדְרוֹן בְּכָרָת אֱלֹהִים 5. בְּנֵי אַיִלְלָה שְׁאַלְמָן זְמָנוֹם וְזָמָן 6. בְּנֵי אַיִלְלָה פְּסִדְךָל חַמְשָׁה מִלְאָה 7. בְּנֵי אַיִלְלָה וְעַדְתָּה רְבוּתָה וְרָבָתָה 8. בְּנֵי אַיִלְלָה דָּדוֹל סְלִילָה-כְּבָדָה 9. בְּנֵי אַיִלְלָה עַזְתָּה סְפָהָה 10. בְּנֵי אַיִלְלָה וְזָרָה טְלָה וְזָרָה 11. לְקָלְקָתָה אַחֲרִים לְאַבְלָל 12. לְקָלְקָתָה פְּרָתָה ;</p>	<p>1. לְאֵבֶת בַּמִּזְרָחַ צָדֵק אִירָב 2. אִירָב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֹהִים וְכֵר 3. מִצְרָיִם בְּנֵי קָרְבָּה כְּנָס וְצָלָם 4. אַיִלְלָה סְקִדְרוֹן בְּכָרָת אֱלֹהִים 5. בְּנֵי אַיִלְלָה שְׁאַלְמָן זְמָנוֹם וְזָמָן 6. בְּנֵי אַיִלְלָה פְּסִדְךָל חַמְשָׁה מִלְאָה 7. בְּנֵי אַיִלְלָה וְעַדְתָּה רְבוּתָה וְרָבָתָה 8. בְּנֵי אַיִלְלָה דָּדוֹל סְלִילָה-כְּבָדָה 9. בְּנֵי אַיִלְלָה עַזְתָּה סְפָהָה 10. בְּנֵי אַיִלְלָה וְזָרָה טְלָה וְזָרָה 11. לְקָלְקָתָה אַחֲרִים לְאַבְלָל 12. לְקָלְקָתָה פְּרָתָה ;</p>
---	--	--

VARIÆ INTERPRETVM LECTIÖNES CVM HEBRAI.

EMENDAT. REPLICATIO.

LAEVAT. PRIMVM.

3. **V**erbi **laevat** (PVP) Oculum tuum in terra Validez, Oyek est
vix vir honestus in regione Vitha. Et filii Ego facilius videntur
quod videntur videntur propter Vitha ex Thora 4. 21, videntur, Oyek &
Exodus filio Zido, qui habet in terra V. Validez filii Muscoviam
atque Iberiam et Iannina Landum in parte Irak et Syria, quod sanctum
Vitha in regione infidelium, praestante Imperio sum. Tunc magis
non in apud Helvetos ex, tamen V. regnum denunciatum fidelium
V. regnum propter Natura et Mekha, qui facit eis Et sp. quoque
N. dicit regnare et fidelium Gosa, et nonne qua regnum fidelium, Et
dico regnum castille illi quis Nacher fratre dicitur. ¶ cfr. Ad verbum
magis magis regnum viae sollicitus q. dicitur et regnum degradat. A

1. **laevat** implicantur morum, quae opponuntur à spacio, id est per
modum videntur ac rotundus. ¶ Excedensque a mala illi est diligenter ab
mala sperat mol. Anunt vero diuinus securus iste primo exponit, postea
opex corporis, quoniam operatur ante libertatem.

2. **Prima** **l**e **a** **e** **v** **i** **e** **v** **a** **t**. Galilaeus, p. 110. Vel, nullus sicut, ut huiusque pulch-
ritus illi habet peculiaritas eius. ¶ Familia mites, familiam omnium.
Latini, dominus deus et auxilia Doctri inter Hebreos agere, postea
multaque ex cultura nostra praestant. & hoc sicutus impetrant agros,
vicias, portos, ac portaria. ¶ Maxime etiam Orientis. Id ut brani,
magis magis quam unius illi. Orientis.

3. **H**anc autem, s. 1. Interpretum. Sampos autem filius e coelum
descenderat long. lxx. p. 110. Multoq. amper, & videntur illi est, multo
que multis initialitate circa &c.

NOVVVM TESTAMENTVM GRÆCE,

Cum vulgata interpretatione Latina Græci contextus lincis inserta. Quæ quidem interpretatio, quum à Græcarum dictionum interpretatione discedit, sensum, videlicet, magis quam verba exprimens, in margine libri est collata: atque alia, BEN. ARIAE MONTANI HISPALENSIS operâ è verbo reddita, ac diuerso characterum genere distincta, in eius est substituta. locum.

Editio postrema, multò quam antehac emendatior.

Cum præfatione eiusdem BEN. ARIAE MONTANI, in qua sui huius operis rationem reddit, docetque quis ex eo fructus à sacra pagina studiosis percipi possit.

Ex officina Commeliniana.

M. D. X C I X.

BENEDICTI ARIAEE MONTANI HISPALENSIS, IN NOVI TESTA-

*menti Graci Latinam interpretationem è verbo expressam
ad Christianum Lectorem Praefatio.*

V. V. nihil in nobis sit, quid Christianae Reip. jandiu non conservemus: nec tò omni studiorum, actionumque nostrorum rationem, ad publicam utilitatem scrupulose referendam esse luxem. Quis quidem relinqueret præter officij nostri conscientiam, qua finitur, Deum etiam ipsum testem appellamus: quem nihil omnino, quantumvis mentis humani tenacibus obvolutum, & in depeccati horum iniqui latruncis delitescens, enq. cum latere potest: & qui, non solum eorum quae sunt dicta, sed facta sunt, & verum et sicut eorum quae in intentum hominem venient, recte est & judex. Quis: vero ex sacra scripta eius doctrina didicimus, nem̄ lucis nobis inesse, quod eius beneficio accepimus adesse nos debemus: sique ideo, quam eius erit præceptis monemur, ut quæ in re fratrio prodeste possumus, sicut postea nos & auxilia numquā defūmus, siue adhuc undū nobis, ut quod quisque domum & familiis teat coniuncti opifice accepta, id & diligenter & fideliter corporis cœmunicet. Quod quidem in primis nobis semper fuit imponitum. Pro ea causa, si quis in nobis est, doctrina (que quidem quam in exigua invenimus) Christianae Reip. utilitati, propensi animo, se tota, quod alio, virtibus, non nisi laboribus semper consultum esse voluimus. Quia in re non priori estimantur & honoris, verum communis Christianorum utilitatis rationem habuimus. Arque hæc de causa non multum laborandum ad quos & quam magnos viros nostri labores percutuntur essent, sed an ex iis aliquod encomiamentum Christiani horumque percipere possent. Hac enim in parte, neque huic as neque illius gratia aut dignitatibus instrumentis, humilioribus & rōz & posentioribus, & tam in qui indigent ut ricticium more nāfam eis in castris, quam illis quibus solidioribz cibis præbendus est, nos denūctos esse agnoscimus, siquidem omni hominum generi abundēt nobis fari fieri cupimus: quo cumque enim tem pora, aut quicunque in re aliquā Christianis vīle à nobis percipi posse intelligimus, nullis neque laboribus neque vigilis vñquam parceremus. Quam igitur nostram illam diligentiam (psalm. Lector, &c concorde, ut hoc vocabulo colligas illam opimam conscientiam) in veteri Testamento ex Hebreis veritate in Latinus linguam conuertendo (que interpretatio in illo factorum bibliorum regio apparat compicitur) omnium eruditorum sensu regio probatum esse conspiceremus: dochillorum Theologorum sententia idem à nobis in Novo Testamento preclarum esse intelleximus, nempe ut omnia ad Graci contextus phrasim expudenter. Hac enim ratione patet adjuvari perfuncti qui ex Gracie theologiae noui, acque si qui ex Hebreis vetera proficerent. Quamvis enim hac tempestate multo plures Theologos Graci quam Hebreis doctos in Europa perierat: sciamen nec etiam eorum exiguus est numerus qui neutrā linguam tenent: qui quam videlicet hanc linguarum cognitionem non sine magna difficultate acquiri posse, ne carnis fructu omnino careant, ut in quendam finis (quis vocari) id est, loquendi proprietas libentes aduersero, ex eo sibi familiares reddere perceptusne hoc modo utroque que diuinas vim multa minor negotio conlequantur. Sed vt tandem ad rem veniamus, vulgariam illam Novi Testamenti interpretationem, qui jam multis seculis, & ceteris quæ fundier-

nt die extant orientibus semper anteponebant duximus. Hæc enim, sine dubio, & gravissima & utilissima omnium est. Quoniam vero inter am ceteris difficultas postulabat, ut ab ea recedes, aut id ita à nobis est praestitum, ut non eam contingamus, ceteris posspocamus, sed prius illarum adiumenta eam expectamus. Id est enim in versi Telamēto faciendo illi luxem, cum vero maxime in novo, in quo Graeca in Latinam lingua maiori cum proprietate, quam ē ceteris linguis, conuenit. Nam hæc dō lingua ut Graeca plurimis clementiā Latini se minus proprietate discedat. Tunc ita sententia ratione habebitur, ut Graeca mōllior & fluidior loquantes, peccores postulare videbantur, cediderimus. Atque hæc de causa multo facilius fore putauimus, vulgariam edicimus in novo Testamento ad verbum Graeci contextus annexare, quam eam Hebreos inservire. Hebrei enim sermonis proprietate plurimum à Latina loquutione dilatè psalmi est: Graci vero non item. Atque ideo quia in Hebreis verbum pro verbo Latina redire simus, is ne eis haberet magnam copiam idiomotorum comparare. Alioquin Latinis, non Hebreis resuunt, Latina ostentum adhibent, quā si usque mera Hebreica ostenderet. Et vero que ex Graecis ē verbo redditur, quāmis per illam non nihil consolata oratione Latina habens communem, cum pōnitca tamen in questione non inleganter subinde conseruitur. Quoniam igitur nullo iniusto studio teneatur, quā ut studio formi vtilitati confundens, & earum frustis, & amissione nos peccatoris potest, promovet in nos atq. ut dicitur in viris, quoniam beneffissimo desiderio non poterimus nos fastificare, hic enim in parte motu geramus: ad exemplum eius laboris q̄ oī senatus in examinanda veteris Testamenti interpretatione Sante Paginæ conscripta, in novo etiam Testamento vulgariter editionem in studiorum gratiam Graeci contextus inserimus, & Graecam phrasim Latinæ ad verbum reddidimus qui labor eruditus, & coiner, nos ingratius, radiobius vero non solidum vultus, verum etiam necessarius erit. Qui enim ex fontibus stricisque lingue, Hebreos salter & Graci, tantum hautis ergo quod ei fatus sit ad scripturæ libres intelligendes, hanc acedat. Poterit enim, si latere mediocrem adhibeat diligentiam, intra decem menses, aut etiam diu, utrumque sermonis Graecie & Hebrei cognoscere lenti exiguam consequatur. His quoque accedit multorum locorum interpretatione, quæ vulgariter editioni addita ad sententię explicativam plurimum confert. Itaque noctram novi Testamenti Latinam interpretationem inter Graci contextus lineas descendendas cutaniam, ut quilibet dictio Latina illa Graecæ subscripte respondet. Quoniam vero vulgariter & sententia quidem id enim nequam fore auctor, & id à dictionum Graecarum proprietate recedit, his characteribus hoc est. Rorans, in marginis collocatis, nostram interpretationem ad verbum redditum, italicis characteribus, in aliis locis subtilissimas, ita ut integrum vulgariter reliquerit, & Graci de verbo excepturamus. Præterea ut lingua Graeca omnibus adiumento esset, & eos molesta labora sublevaremus, difficiliora thēmata verborum Graecorum à nobis in margine adnotata sunt. Quoniam vero tanto oneri nostra humectus impares esse cognoscamus, & quod ideo ipsius de nostra industria non tantum pollicemur, quin interdum minus aperte aut concientē quam per frut aliquid

S·IESV CHRISTI EVANGELII LATINA INTERPRETATIO

QVAM AD GRÆCI IDIOMATIS RATIONEM

EXPENDEAT BEN. ARIAS MON-

THOMAS H. SPALDING

Evangeliū secundūm Matthæum.

CAP V T - PRIMVM